

Sonja Nenezić

Filološki fakultet, Crna Gora, Nikšić

sonjan@t-com.me

SINTAGMA I TVORBA RIJEČI

U radu je riječ o tijesnoj vezi sintakse i tvorbe riječi preko sintagme. Taj se odnos prepoznaje i utvrđuje u motivaciji, strukturi i značenju različitih tvorbenih riječi. Analiza se zasniva, kao što je to u savremenoj tvorbi riječi uobičajeno, na sinhroniji. Međutim, pošto se tvorba bavi procesima nastanka riječi i njihovim rezultatima, nemoguće je u potpunosti se osloboditi dijahronijskog pristupa.

Ključne riječi: sintagma, složenica, sraslica, skraćenica, univerbat, sufiksalna izvedenica

This paper discusses the close relation between syntax and word formation through syntagm. This relationship is recognized and determined by the motivation, structure and meaning of various constituent words. As it is usually the case with the modern word formation, the analysis is based on synchrony. However, since morphology has to do with the processes of word formation and their results, it is impossible to completely reject the diachronic approach.

Key words: syntagm, compound, reduced phrase, abbreviations, univerbal, suffix-derivatives

1. Uvod

Kad se govori o mjestu tvorbe riječi kao samostalne lingvističke discipline među drugim lingvističkim disciplinama, obično se ističe njena povezanost s morfologijom, pod čijim je plaštom dugo obitavala kao derivacijska morfologija naspram fleksijske, i s leksikologijom, budući da tvorenice kao proizvodi tvorbenih procesa čine najveći ili veliki dio leksikona svakog jezika. Pored toga, tvorba se posmatra i u odnosu na etimologiju, semantiku, sintaksu, stilistiku i druge discipline. Nas ovom prilikom zanima njena veza sa sintaksom odnosno sa sintagmom, budući da su tvorbeni odnosi u sinhronijskoj ravni sintagmatski, a sintagma se može prepoznati u motivaciji, strukturi i značenju tvorbene riječi. Pritom u vidu imamo morfemsku tvorbu, mada ova lingvistička grana u širem smislu podrazumijeva ne samo gramatičku nego i semantičku tvorbu, koja je tradicionalno u fokusu

leksikologije. Posmatraćemo odnos sintagme sa složenicom, sraslicom, skraćenicom, univerb(at)om i sufiksalmom izvedenicom.

2. Sintagma

U definisanju sintagme kao sintaksičke jedinice polazimo od Belićeve (Belić 1998 [1958]), odnosno Stevanovićeve koncepcije (Stevanović 1986), iz srpskohrvatskog jezičkog perioda, po kojoj je ona spoj dvije ili više punoznačnih riječi vezanih jedinstvom funkcije ili jedinstvom pojma /značenja, prema čemu se razlikuju dvije grupe sintagmi: nezavisne ili koordinativne (*otac i sin, mlad i neiskusn* itd.), i zavisne ili subordinativne, koje dalje, u zavisnosti od toga da li njihov podređeni član određuje ili dopunjuje upravni, mogu biti odredbene (*mudar otac, tiho čitati* itd.) i dopunske (*čitati knjigu, pisanje pjesme* itd.). Takva koncepcija se održala i u današnje vrijeme (npr. Piper 2005: 34), mada se, s druge strane, u jezičkim standardima nastalim poslije srpskohrvatskog, u srpskom, hrvatskom, bosanskom i crnogorskom, sve više smatra da pod sintagmom treba podrazumijevati samo spoj punoznačnih riječi povezanih odnosom sintaksičke zavisnosti odnosno podređenosti (Čirgić i dr. 2010: 233, Jahić i dr. 2000: 333), dok se za riječi u naporednom sintaksičkom odnosu kaže da predstavljaju funkcionalno paralelne sintaksičke jedinice (Stanojčić, Popović 2004: 202–203) ili da ne čine sintagmu nego sintaksičku konstrukciju (Piper, Klajn 2013: 259–260) i sl. No, bez obzira na to, kad su u pitanju veze riječi naporednog sintaksičkog odnosa, jedno je sigurno – mnogo su slabije zastupljene kao motivatori u tvorbi riječi od podređenih spojeva riječi, koji kao da su, zahvaljujući zavisnom odnosu, korak bliže tvorbenom procesu.

3. Sintagma i složenica

Još je Aleksandar Belić više puta isticao kako složenice nijesu ništa drugo do sintagme, te da isti razlozi koji od dvije ili tri riječi čine sintagme, čine od njih i složene riječi (Belić 1998 [1958]: 173). Na isti način prirodu složenica objašnjava i Mihailo Stevanović, tvrdeći da složenicama postaju oni djelovi rečenice ili cijele rečenice koje čine riječi što su dugom, tradicionalnom upotrebom bile čvrsto međusobno sintaksički povezane, te da su složenice nekadašnje sintagme, a rjeđe i nekadašnje cijele rečenice (Stevanović 1986: 399). Pritom je potrebno da u tim skupovima riječi nastupe izvjesne promene u značenju, akcentu i kvantitetu ili u samom glasovnom sklopu.

To što su Belić i Stevanović veliku pažnju poklanjali postanku složenica od sintagmi, smatra se dijahronijskim pristupom (Klajn 2002: 16–17).

Međutim, i kad složenice analiziramo sa danas dominantnijeg, sinhronijskog stanovišta, baveći se njihovom motivacijom, strukturom i značenjem, sintagmu ne možemo zaobići ni u jednom od ova tri segmenta. Npr. od motivne sintagme *pisac romana* dobili smo složenicu *romanopisac*, čiji je semantički opis podudaran s motivnom sintagmom (*pisac romana* → *roman-o-pisac* = *pisac romana*)¹. Nijesu složenice motivisane samo dvjema punoznačnim riječima, kao što često čitamo u literaturi (Barić 1980: 15, Vukićević 1995: 127), već i njihovim sintaksičkim odnosom, jer to nijesu bilo koje dvije riječi nego one koje su sintaksički i semantički spojive. I kad se složenice definišu polazeći od njihovog sastava, opet nije dovoljno samo reći da su to tvorenice koje nastaju od dviju ili više osnova / riječi (Babić 1986: 30), zanemarujući njihovu sintaksičko-semantičku vezu. To, na kraju, potvrđuje i semantički opis složenice, pogotovo ako nije došlo do promjene njenog značenja u odnosu na motivnu sintagmu.

Priroda složenica može se objasniti kao priroda sintagmi: sintaksički odnos složeničkih djelova, jednako kao sintagmatskih članova, može biti nezavisan, koordinativan (*kupoprodaja, gluhonijem...*) i zavisn, subordinativan. Među subordinativnim složenicama mogu se razlikovati odredbene ili determinativne, motivisane sintagmama u kojima zavisni član određuje upravni (*svjetloplav, milozboran...*) i dopunske ili komplementarne složenice motivisane sintagmama u kojima zavisni član dopunjuje upravni (*staklozvac, pravdoljubiv...*). Koordinativne sintagme se dosta rijetko javljaju kao motivatori složenica, za razliku od subordinativnih, među kojima opet nad dopunskim svojom produktivnošću dominiraju odredbene, ali ne u onolikoj mjeri koliko subordinativne nad koordinativnim.

U obzir smo uzeli i sufiksne složenice, nastale kombinovanjem slaganja i sufiksacije, koje su mnogo brojnije od nesufikslnih (tzv. čistih ili pravih). Dok kod nesufikslnih drugi složenički dio predstavlja upravni član motivirajuće sintagme (*minobacač* = *bacač mina*, *ribolov* = *lov ribe*), dotle kod sufikslnih to može i ne mora biti slučaj (up. *vatrogasac* = *onaj koji gasi vatru* i *palikuća* = *onaj koji pali kuću*).

I značenje složenice posmatra se u odnosu na motivnu sintagmu, pa ona u tom smislu može biti endocentrična ili egzocentrična. Ako sastavne komponente čuvaju u složenici ono značenje koje su imale u motivnoj sintagmi, ako je centar značenja unutar složenice, govori se o složenici endocentrične semantičke usmjerenosti (*prestolonasljednik, bogougodan...*), a ako

¹ Mada se može tumačiti i širom, složenom sintagmom *onaj koji piše roman(e)*.

je značenje složenice drukčije od značenja njenih sastavnih djelova, ako je centar značenja van nje, radi se o složenici egzocentrične semantičke usmjerenosti (*vinograd, visibaba...*). Što se tiče najbrojnijih i najbolje opisanih složenica, može se reći da su imeničke složenice pretežno egzocentrične a pridjevske endocentrične.

Ovdje treba pomenuti još jednu vrstu složenica – polusloženice, koje Stjepan Babić drži jezičkom pojavom na granici između sintakse i tvorbe, jer pravom tvorbom smatra način kojim nastaje nova jedinstvena riječ (1986: 32). U Barić i dr. definišu se kao nepotpune složenice, koje se od dvočlanog pojma razlikuju samo “nesklonjivom upotrebom prvoga dijela” (1997: 297). Činjenica je da polusloženični djelovi, koji se povezuju crticom, zadržavaju svoj akcenat i svoje značenje. Mnogi istraživači im ne posvećuju posebnu pažnju, već njihove primjere navode zajedno s drugim vrstama složenica. Najbrojnije su i najraznovrsnije imeničke polusloženice, koje najčešće nastaju od odredbenih sintagmi što bi se mogle nazvati atributivnim, pošto imenica u prvom polusloženičkom dijelu predstavlja atributiv imeničkog upravnog člana: *trač-partija, jež-frizura čovjek-žena* itd.², i pridjevske polusloženice, koje su najčešće, u stvari, koordinativne sintagme: *usmeno-zubni* (suglasnik), *složeno-sufiksalna* (tvorba)..., te predstavljaju veliku konkurenciju pridjevskim koordinativnim složenicama (Nenezić 2004: 402–403).

4. Sintagma i sraslica

Zajedno sa složenicama moramo govoriti i o sraslicama. Prvo, zato što je veza sintagme i tvorbe riječi relevantnija i transparentnija kod tvorenica nastalih srastanjem nego kod onih nastalih slaganjem. Drugo, jer se srastanje ni tradicionalno (Belić 1998: 173, Stevanović 1986: 399), a nerijetko ni danas (Čirgić i dr. 2010: 139), ne razdvaja od slaganja ili se u najboljem slučaju uzima kao jedna njegova vrsta (Babić 1986: 31, Klajn 2002:), ali se ni tada, sudeći po primjerima, obično ne razlikuje posve od njega. Smatramo da nedoumice u njihovom razgraničenju izaziva i glagol *srastati*, koji se koristi i u definisanju složenica, pogotovo onih s nultim interfiksom. Međutim, u novije vrijeme srastanje se sve više smatra posebnim tvorbenim

² Sintagme tipa *čika Marko* u zavisnim padežima predstavljaju polusloženice jer prvi član sintagme ostaje nepromjenljiv i spaja se s drugim crticom. Za razliku od Ivana Klajna, ovakve polusloženice ne smatramo koordinativnim već, takode, atributivnim. A i on sam kaže da “odnos među [njihovim] delovima nije potpuno ravnopravan” (Klajn 2002: 49).

načinom (Barić i dr. 1997: 298, Mihaljević, Ramadanović 2006: 197, Jahić i dr. 2000: 306), kao u drugim granama slavistike, u rusistici, npr., mada ne pod nazivom sintaksička odnosno leksičko-sintaksička tvorba, koji se ondje koristi i kojim se posebno ukazuje na vezu tvorbe i sintakse u ovom slučaju. S obzirom na sve rečeno, očekivano je da ne postoji ni opšteprihvaćeno mišljenje o tome šta je sraslica.

Uprkos mnogim nepreciznim, tautološkim i nedorečenim definicijama³, zapažamo kako je za većinu pomenutih autora koji izdvajaju sraslice neosporno da je riječ o tvorenicama motivisanim sintagmom⁴. Međutim, nema slaganja oko njihove formalne strukture, odnosno postavlja se pitanje da li je sraslica samo ona tvorenica koja razdvajanjem sastavnih djelova biva identična s motivirajućom sintagmom (*Đurđevdan* : *Đurđev dan*), ili se dozvoljava i da njeni djelovi budu nešto drukčijeg oblika, da zamijene mjesto (*kućevlasnica* : *vlasnica kuće*) i sl. Prvo gledište eksplicitno zastupaju, recimo Barićeva (1980) i Klajn (2002), dok se neki autori o tome ne izjašnjavaju, ali među primjerima kojima ilustruju sraslice nalazimo i tvorenice *domazet*, *zhrad*, *dangubiti* i sl. (Babić 1986, Barić i dr. 1997), premda bi kod njih običniji bio obrnut raspored. No, mora se reći da raspored riječi u sintagmama svakako nije fiksiran, pa ovo ne bismo uzimali kao bitan kriterijum u prepoznavanju sraslice. O njenom značenju odnosno o tome da li mora ispuniti uslov očuvanja prvobitnog značenja (*tamnosiv*) ili se dozvoljava i promjena značenja (*daninoć*), mnogo se ne govori. Jedino kod Klajna čitamo da većina sraslica potpuno srasta, dajući nov i jedinstven pojam (2002: 29). Primjetno je, međutim, da kod pridjevskih sraslica značenje uglavnom ostaje isto kao u motivnoj sintagmi, dok kod imeničkih, glagolskih i inih češće dolazi do njegove promjene.

Nije nam prihvatljivo gledište pojedinih hrvatskih autora po kojem je sraslica svaka tvorenica bez spojnog vokala *o*, pa i *čuvarkuća*, *zimzelen*, *duvankesa* i sl., a sa istim tim spojnim vokalom složenica (Mihaljević, Ra-

³ Babić drži da sraslice nastaju spajanjem riječi stalnijeg skupa u složenicu, ostavljajući nama da odgonetamo šta je to stalniji skup riječi, a inače ih zbog nedovoljno jasnih kriterijuma smatra teškim problemom i u teoretskom i u praktičnom pogledu (1986: 31), Barić i dr. da je "srastanje [je] takav tvorbeni način pri kojem najmanje dvije osnovne riječi srastaju u tvorenicu" (1997: 298).

⁴ U *Gramatici bosanskoga jezika* sintagma se ne pominje u definiciji srastanja ("Srastanje je takva tvorba pri kojoj barem dvije osnovne riječi – zadržavajući u cjelosti svoju morfološku strukturu – srastaju u jednu; tako nastala riječ zove se sraslica (*dan gubiti* > *dangubiti*, *kalcij karbonat* > *kalcijkarbonat*, *kuće vlasnica* > *kućevlasnica*, *tako zvani* > *takozvani*, *od malehna* > *odmalehna*, *na vrh* > *navrh*.)" (Jahić i dr. 2000: 307–308).

madanović 2006: 204–205). Ono, u stvari, razdvaja tvorenice sa spojnim vokalom *o* od tvorenica sa nultim i drugim spojnim vokalima, čemu ne nalazimo ni opravdanje ni svrhu.

5. Sintagma i skraćenica

I skraćenice su motivisane sintagmama, kako dvočlanim tako i višečlanim. Višečlanim češće od drugih analiziranih tvorenica. Te sintagme su imeničke, i to determinativne zavisne (jedina nezavisna koja se sreće u literaturi je *PTT – Pošta, telefon i telegraf*), a najčešće predstavljaju zvanične nazive preduzeća, saveza, organizacija i sl. Tradicionalno su se u serbokroatišćkoj literaturi skraćenice podvodile pod kompozicioni tvorbeni način, najčešće pod nazivom *složene skraćenice* (Stevanović 1964: 451; Barić i dr. 1997: 299) odnosno *skraćeničke složenicice* (Klajn 2002: 165), mada su mnogi lingvisti isticali neobičnost njihove tvorbe koja se ne uklapa najsrećnije u već utvrđene tvorbene načine. Vjerovatno su ih zbog veze sa sintagmama svrstavali u složenicice, ali uz komentare da je riječ “o složenicama naročite vrste” (Stevanović 1964: 451), da predstavljaju “naročit tip reči” (Nikolić 1954: 9) i sl. Klajn među složenicice, i to posebnog tipa, ubraja samo tzv. formatne skraćenice (slogovne i mješovite, slogovno-slovne, premda često nije riječ o slogovima nego o početnim fragmentima). Međutim, ako uzmemo da se složenicama smatraju tvorenice u kojima se prepoznaju dvije osnove / riječi, onda ni tu vrstu skraćenica ne možemo smatrati proizvodom slaganja. Odnosno, u tom smislu jednako posmatramo i formantne kakve su *Koni (Konfekcija Nikšić)*, *Titeks (Titogradski tekstilni kombinat)*, *Monstat (Montenegro statistika)* i sl., i slovne koje su verbalizovane, kao *MANS (Mreža za afirmaciju nevladinog sektora)*, *KIC (Kulturno-informativni centar)*, *FIAT (Festival internacionalnog alternativnog teatra)* i sl. Abrevijacija je tvorbeni proces koji je srodniji univerbaciji shvaćenoj u najužem smislu nego kompoziciji, samo je skraćivanje kod abrevijacije izraženije te su abrevijature značenjski nedostatnije od univerb(at)a, odnosno njihovo značenje je netransparentno bez obzira na to da li su sastavni djelovi višečlanih naziva predstavljeni jednim do dva-tri slova, fragmenta ili mješovito. Uprkos tome one opstaju jer služe kao jednočlane zamjene za višečlane nazive, iako, kako kaže Klajn, “zbog formalne vezanosti za tako dugačke sintagme, one vrlo teško mogu izgubiti karakter specifičnog naziva i pretvoriti se u reči” (2002: 172). Dodajmo da i Babić smatra da je u tvorbi tzv. složenih skraćenica tvorbeni samo način, da su tvorenice većinom netvorbene riječi, budući da se na osnovu njihove strukture ne mogu značenjski identifikovati (1986: 35).

6. Sintagma i univerb(at)

Veza između sintagme i univerba(ta) kao proizvoda univerbizacije shvaćene u najužem smislu otkriva se već u samoj njegovoj definiciji. Obično se kaže da je takav univerb(at) motivisana riječ nastala skraćanjem sintagme kao ustaljene jezičke nominacije, sa kojom je u sinonimnom odnosu. Pri ovoj transformaciji ispušta se upravni, identifikujući član sintagme, čiju ulogu preuzima sufiks, koji se dodaje zavisnom, diferencijalnom članu. Npr. *nuklearna (centrala)* → *nuklearka, naslovna (stranica)* → *naslovnica, buvlja (pijaca)* → *buvljak, daljinski (upravljaj)* → *daljinac, mini (suknja)* → *minić* itd. Šta ovakva univerbizacija predstavlja, u literaturi nije baš najpreciznije određeno: da li je to poseban tvorbeni način, ili posebna vrsta izvođenja, ili kombinacija skraćivanja i sufiksacije i sl., mada se nama čini da je ovdje sufiksacija samo pomoćni način u odnosu na skraćivanje. No, taj problem i nije trenutno u fokusu naše pažnje već odnos sintagme i njoj odgovarajućeg univerb(at)a.

Tu se najprije postavlja pitanje motivatora. Da li je univerb(at) motivisan sintagmom ili samo njenim zavisnim članom? Odnos između motivatora i tvorenice trebalo bi da se transparentno ostvaruje i na formalnom i na semantičkom planu, odnosno motivator se uglavnom prepoznaje u osnovi tvorenice. Na formalnom planu, u strukturi univerb(at)a prepoznaje se samo zavisna komponenta sintagme, obično kao pridjevska tvorbeno osnova, ali činjenica je da on stoji u semantičkoj vezi sa polaznom sintagmom a ne samo sa njenim determinativnim dijelom. Pretpostavljamo da Božo Ćorić upravo iz ovog razloga izdvaja univerbalnu motivaciju kao posebnu vrstu (2008: 30). Motivisane riječi su po pravilu formalno i semantički složenije od motivnih. Kad je o univerb(at)u riječ, ako se posmatra u odnosu na sintagmu, on je formalno prostiji, a semantički su u istoj ravni, ako se zanemari konotativna vrijednost po kojoj se mnogi univerb(at)i razlikuju od sintagmatskih nominalizacija. Jedino je za tu vrijednost univerb(at) semantički nadograđen u odnosu na sintagmu. Štaviše, može se reći da je on značenjski netransparentniji od nje, pogotovo što može biti i višeznačan, a i slabo rasprostranjen u upotrebi, odnosno komunikativno markiran tako što se koristi samo u razgovornom i profesionalnom registru. Stana Ristić kaže da “uprkos ostvarenog principa ekonomičnosti, univerbizacija bi bila neproduktivan i nepoželjan proces u jeziku jer su univerbi najčešće komunikativno nedostatni”, te da je za nastanak univerb(at)a mnogo presudniji princip ekspresivnosti (1995: 126). Iako se slažemo s njom da mnogi univerb(at)i nastaju prije svega u cilju postizanja ekspresivnosti, humornosti i

sl., a ne jezičke ekonomije, koja je i inače u osnovi tvorbe uopšte, primjećujemo da su abrevijature više komunikativno nedostatne od univerb(at)a, a nijesu ekspresivne, što znači da njihov nastanak podstiče samo princip ekonomičnosti.

Obično se dvočlane atributske sintagme javljaju kao motivne baze imeničkih univerb(at)a, ali ima i višečlanih, kao što su: *dobitnik Nobelove nagrade* → *nobelovac*, *učenik osnovne škole* → *osnovac*, *minimalni lični dohodak* → *minimalac* itd., i čini se da su oni neekspresivni, stilski neutralni, pa se mogu javiti i u zvaničnom izražavanju. Primjećujemo da se i ovdje osnova uzima od pridjevske riječi iako ona ne određuje upravni nego zavisni sintagmatski dio.

S obzirom na to da se univerb(at) shvaćen u najužem smislu dobija pomoću sufiksa, dešava se da poneki istraživači ubroje u univerb(at)e i tvorenice koje su po našem mišljenju obične izvedenice, odnosno upitno je da li su baš svi primjeri što ih nalazimo u radovima o univerbizaciji univerb(at)i, pošto prema sebi nemaju ustaljenu dvočlanu sintagmu nego onu čiji je zavisni član klauza, ili im upravni član predstavlja neki opštiji pojam kao lice uopšte: *domac* – *osoba koja stanuje u domu*, *dodoš* – *onaj koji je došao/doselio (negdje)*, *depressivac* – *osoba sklona depresiji*, *dosadnjaković* – *dosadan čovjek*, *perverzjak* – *perverzan čovjek*, *emotivac* – *emotivna osoba*, *anonimac* – *anonimna osoba*, *genijalac* – *genijalna osoba*, *smotanac* – *smotana osoba*, *žgoljavac* – *žgoljava osoba* i sl. Ne razlikuju se, po našem shvatanju, od primjera *pijanac*, *škrtac*, *partijac*, *gerilac*, *osobenjak*, *nespretnjak* i sl., koji se navode u tvorbenoj litearturi kao obične izvedenice, sem što su novijeg postanja, ali vrijeme nastanka tvorenice ne smatramo validnim kriterijumom za razlikovanje uiverb(at)a i (sufiksalnog) derivata.

7. Sintagma i sufiksna izvedenica

Poglavlje *Sintagma i izvedena riječ* u knjizi *O jezičkoj prirodi i jezičkom razvitku* Belić započinje konstatacijom da je značenje složenica i izvedenica (pod kojima podrazumijeva sufiksne derivate) podjednako sintagmatsko. On po ko zna koji put ističe da su nepravne riječi, odnosno riječi jedne kategorije postale od riječi druge kategorije, uvijek sintagmatske po svome osnovnom značenju. Nekad je tvorbeno osnova izvedenice uzeta od upravnog člana, obično kod izvedenica subjektivne ocjene (*mali lonac* : *lončić*), gdje je sufiks reprezentuje zavisni, odredbeni član, ali je češći slučaj da je osnova od zavisnog člana, a sufiks predstavlja njegov nadređeni

član (*srećan čovjek* : *srećnik*). Na međusobnom sintaksičkom odnosu osnova izvedenih riječi i njihovih sufiksa posebno se zadržava i Stevanović (1986: 453). Njihovo tumačenje svakako pripada dijahroniji, ali sinhroniji zasigurno ostaje značenje izvedenica, koje je uvijek sintagmatsko. Naime, u semantičkom opisu, odnosno u preoblici, naspram izvedenica stoje sintagme. Tako je *bolesnik – bolestan čovjek*, *ljepotica – lijepa žena*, *stariti – postajati star* itd.

8. Zaključak

Tvorba riječi je tijesno povezana sa sintaksom preko sintagme. Sintagma, najčešće determinativna, ima motivirajuću ulogu u tvorbi složenica, sraslica, skraćenica, univerb(at)a, a u najširem smislu i izvedenica. Učestvuje u strukturi sraslica, složenica i skraćenica, i to tako što sraslice svojom formom u potpunosti odgovaraju formi združenih članova motivne sintagme, jedan ili oba složenička dijela imaju donekle izmijenjenu strukturu u odnosu na konstituente motivne sintagme, dok su u skraćenici motivne riječi predstavljene jednim do nekoliko početna slova, sloga ili fragmenta, što će reći da je skraćenica u tom pogledu najneprozirnija. Svim analiziranim tvorenica značenje se opisuje sintagmatskom konstrukcijom, s tim da je semantički opis identičan motivnoj sintagmi kod sraslica i svih vrsta složenica endocentrične semantičke usmjerenosti, te kod univerb(at)a i skraćenica.

Literatura

- Stjepan BABIĆ, 1986: *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. Zagreb: JAZU, Globus.
- Eugenija BARIĆ, 1980: *Imeničke složenice neprefiksalske i nesufiksalske tvorbe*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Eugenija BARIĆ i dr., 1997: *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Aleksandar BELIĆ, 1998 [1958]: *O jezičkoj prirodi i jezičkom razvitku*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Adnan ČIRGIĆ i dr., 2010: *Gramatika crnogorskoga jezika*. Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore.
- Božo ĆORIĆ, 2008: *Tvorba imenica u srpskom jeziku*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.
- Dževad JAHIĆ i dr., 2000: *Gramatika bosanskoga jezika*. Zenica: Dom štampe.
- Ivan KLAJN, 2002: *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Prvi deo. Slaganje i prefiksacija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Matica srpska, Institut za srpski jezik SANU.

- Milica MIHALJEVIĆ, Ermina RAMADANOVIĆ, 2006: Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 32, 193–211.
- Sonja NENEZIĆ, 2004: *O jednoj malobrojnoj grupi složenica*. Srpski jezik. IX/1–2, 397–403.
- Svetozar NIKOLIĆ, 1954: O građenju složenih skraćenica u našem savremenom književnom jeziku. *Naš jezik*. V, n. s., 9–17.
- Predrag PIPER i dr., 2005: *Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga, Matica srpska.
- Predrag PIPER, Ivan KLAJN, 2013: *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska.
- Stana RISTIĆ, 1995: Univerbizacija kao sredstvo ekspresivizacije razgovorne leksike. *Južnoslovenski filolog*. LI, 125–133.
- Živojin STANOJČIĆ, Ljubomir POPOVIĆ, 2004: *Gramatika srpskog jezika (udžbenik za I, II, III i IV razred srednje škole)*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Mihailo STEVANOVIĆ, 1986: *Savremeni srpskohrvatski jezik (gramatički sistemi i književnojezička norma) I*. Beograd: Naučna knjiga.
- Duškanka VUKIĆEVIĆ, 1995: Imeničke složenice u srpskom književnom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*. XXXVIII/1, 127–174.

Syntagm and Word Formation

This article speaks about a close relationship between syntax and word formation realised through syntagm. The syntagm has a motivating role in the formation of compound words, reduced phrases, abbreviations, unverbals and the formation of derivatives in the broadest sense of the word. It participates in the structure of reduced phrases, compounds and abbreviations in the sense that the form of reduced phrases completely matches the form of the joint members in the motivational syntagm, one or both of the compound parts have a slightly altered structure in relation to the constituents of the motivational term while in the case of abbreviations motivational words are represented by one or several initial letters, syllables or fragments which means that abbreviations are in this sense rather opaque. In all of the analysed formations the meaning is described by a syntagmatic structure and the semantic description is identical with that of the motivational syntagm in reduced phrases and all kinds of compounds of endocentric semantic orientation, unverbals and abbreviations.